

فصلنامه مطالعات دفاعی استراتژیک

سال هجدهم، شماره ۷۹ بهار ۱۳۹۹

مقاله چهارم، از صفحه ۹۹-۷۷

مقاله پژوهشی: تأثیر سرمایه‌های فکری دفاعی بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)

عبداله وثوقی نیری^۱، حمید محمدحسین^۲، مجتبی امیری^۳، داوود آقامحمدی^۴

پذیرش مقاله: ۹۸/۰۱/۲۵

دریافت مقاله: ۹۷/۱۲/۰۶

چکیده

یکی از اصول و چارچوب‌های اصلی هر نظام سیاسی، توجه و تلاش برای تحکیم مبانی قدرت و استحکام درونی آن می‌باشد که اداره اثربخش سرمایه‌های فکری و نیز تأکید مستمر بر عوامل کلیدی آن در هر کشوری از ارکان تداوم‌بخش آن است. بر این اساس مقاله حاضر با هدف بررسی تأثیر سرمایه‌های فکری دفاعی بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) انجام گرفته است. این تحقیق از لحاظ هدف یک تحقیق کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها از نوع پیمایشی می‌باشد. نمونه مورد مطالعه در این تحقیق شامل ۱۷۳ نفر از اساتید عضو هیئت علمی دانشگاه‌های آجا بود که با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب گردید. برای بررسی میزان همبستگی بین مؤلفه‌ها و تأثیر متغیرها بر یکدیگر از آزمون همبستگی، آماره پیرسون و مدل معادلات ساختاری استفاده شد که از جمله نتایج این تحقیق می‌توان به اثرگذاری سرمایه فکری به‌عنوان یکی از ارکان قدرت‌زای درونی، بر استحکام ساخت درونی نظام اشاره کرد. همچنین از ابعاد سرمایه فکری دفاعی، سرمایه انسانی بیشترین تأثیر را بر افزایش استحکام ساخت درونی نظام داشته است.

واژگان کلیدی: بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی)، قدرت، استحکام ساخت درونی، سرمایه فکری دفاعی

۱- دانشجوی دکتری مدیریت دولتی دانشگاه تهران و هیئت علمی دانشگاه هوایی شهید ستاری (نویسنده مسئول)،
a.vosoughi@yahoo.com

۲- استادیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران

۳- دانشیار مدیریت دولتی دانشگاه تهران

۴- استاد علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

مقدمه

تغییرات محیطی، کشورها را وادار ساخته تا پیوسته به منظور سازگاری با محیط خود، به دنبال بهترین راهکارها و رویه‌ها باشند و بدین ترتیب به استحکام درونی و بیرونی در انطباق با تغییرات دست یابند که استفاده بهینه از سرمایه‌ها و منابع کشور می‌تواند اقتدار آفرین و قدرت‌زا باشد. یکی از این منابع سرمایه‌های فکری است. برخی از عوامل قدرت نقش اساسی و مبنایی را در استحکام ساخت درونی داشته و برخی به‌طور ثانوی مطرح می‌شوند. (افشردی و همکار، ۱۳۸۸: ۱۱۵ و حافظ نیا و همکاران، ۱۳۸۵: ۴۷) قدرت را می‌توان در دو نوع درون‌زا و برون‌زا دانست. قدرت درون‌زا مجموعه‌ی منابع مولد قدرت و اقتدار است که با ساخت درونی نظام مرتبط بوده و اجزای آن را مؤلفه‌های بومی یک ملت و کشور تشکیل می‌دهد و خود نظام توان مدیریت کلان و خرد آن منابع را در اختیار دارد. (خوش‌چهره، ۱۳۹۱: ۲).

تأملی کوتاه در بیانات رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در سه سال ابتدایی دهه نود، دهه عدالت و پیشرفت، نشان‌دهنده تأکیدات پیگیرانه ایشان بر مفهوم «استحکام ساخت درونی قدرت» در جمهوری اسلامی است. مفهومی ساده و درعین حال پیچیده که بررسی ابعاد و معنای آن، در دیگر کشورها و در موارد مشابه، توسط اندیشکده‌های تخصصی انجام‌گرفته و تبیین و تشریح می‌شود. در منظومه‌ی گفتمانی انقلاب کبیر اسلامی، پیشرفت حقیقی آن است که درون‌زا و متکی به استعداد درونی یک ملت باشد. لذا این نگرش است که به یک کشور و یک ملت وزن، اعتبار و ارزش می‌دهد. استحکام ساخت درونی یکی از مسائل راهبردی است که مقام معظم رهبری همواره بر آن تأکید داشتند و آن را در قالب رهیافت بهینه‌سازی ساختار مورد اشاره قرار داده‌اند. به عبارت دیگر، استحکام ساخت درونی به معنای این است که حوزه‌های راهبردی بتوانند در سه فضای اجتماعی، سیاسی و نظامی در یک کلیت قرار بگیرند. توجه به امر تعامل نیروهای مسلح با محیط اجتماعی و نهادهای دانش‌بنیان برای بهره‌گیری از سرمایه‌های فکری می‌تواند مقدمات ساخت استحکام درونی نیروهای مسلح و به تبع آن استحکام ساخت درونی نظام را فراهم آورد. مسئله اصلی این تحقیق، خلأ وجود مطالعه‌ای در خصوص تأثیر سرمایه فکری دفاعی و مؤلفه‌های آن بر استحکام ساخت درونی در قالب رهیافت بهینه‌سازی ساختار و تبیین همبستگی بین مؤلفه‌های سرمایه فکری با استحکام ساخت درونی با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) است که در این مقاله، نویسندگان بر آنند تا با عطف توجه به معنای و محتوای استحکام ساخت

درونی در بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) نشان دهد که طی کردن چنین فرآیند راهبردی با توجه به سرمایه‌های فکری دفاعی، امکان‌پذیر خواهد بود.

دانش به‌عنوان یک منبع سازمانی مهم و به‌عنوان پایه و اساس توسعه پایدار به‌ویژه در محیط‌های به‌شدت رقابتی یا محیط‌هایی با تغییرات گسترده و گسسته رادیکال شناخته‌شده است (علامه و همکاران، ۱۳۹۴: ۷۳). با این وجود سازمان‌های بسیاری وجود دارند که در حجم انبوهی از اطلاعات غرق شده‌اند، اما هنوز نیاز به دانش دارند (کانتر^۱، ۱۹۹۹: ۷) با ورود به اقتصاد دانشی، اکنون به مدل جدیدی از سرمایه‌های سازمانی نیاز هست (حسن‌پور و همکاران، ۱۳۹۱: ۱۵). اگر در گذشته بیشتر دارایی‌های سازمان‌ها مشهود بوده‌اند ولی امروزه قسمت اعظم سرمایه‌های سازمان نامشهود هستند (رحمانی و همکاران، ۱۳۹۱: ۳؛ رضایی و همکاران، ۱۳۹۲: ۲۳). مدیران موفق همیشه از سرمایه‌های فکری در این جهت بهره برده و ارزش آن را تشخیص داده‌اند (حسامی و همکار، ۱۳۹۳: ۳). در یک سازمان، شناخت و مدیریت سرمایه‌های فکری از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است (هانگ^۲، ۲۰۰۷: ۱۵). امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بیانات خود در چند سال اخیر به دو مبحث سرمایه‌های فکری و استحکام ساخت درونی نظام توجه ویژه‌ای داشته‌اند و در اکثر بیانات خصوصاً سال ۹۲ به این مهم تأکید داشته‌اند. لذا ارتباط این دو حوزه و جایگاه کنش و واکنشی این دو در اعتلای نظام و جامعه بسیار مهم و حساس بوده و می‌تواند به‌عنوان لنگرگاه و نقطه ثقل باشد. با آگاهی از نقش سرمایه فکری دفاعی در استحکام درونی این موضوع تصمیم سازان و سیاستمداران را در راه تحقق اهداف ملی یاری خواهد رساند.

با نادیده گرفتن سرمایه‌های فکری کشور به‌عنوان یک منبع درونی با ارزش در ساخت استحکام درونی نظام، از سویی یکی از ارکان اساسی ساخت درونی اقتدار مورد غفلت قرار گرفته و این سرمایه عظیم از دست می‌رود و از سویی دیگر باعث کوچ یا در اختیار قرار گرفتن این سرمایه‌های فکری به کشورهای دیگر و یا کشورهای رقیب گردیده و از این سرمایه بی‌بدیل کشور که حاصل دهه‌ها سرمایه‌گذاری بوده جزء هزینه چیزی عاید کشور نخواهد گردید و این غفلت باعث هدر رفت هزینه‌ها و در کل موجب خسارت جبران‌ناپذیر مادی و معنوی در عرصه اقتدار نظام و ساخت درونی خواهد گردید. مقام عظمای ولایت در این رابطه می‌فرماید: «امیدمان را به بیرون از

1 Kanter

2 Hung

ظرفیت داخلی کشور ندوزیم. در بیرون از مجموعه‌ی کشور و نظام جمهوری اسلامی، جبهه‌ی بزرگی وجود دارد که با همه‌ی توان از سی و چند سال پیش به این طرف کوشیده نگذارد که این انقلاب ریشه‌دار بشود، نگذارد که این نظام جمهوری اسلامی پایدار بماند، نگذارد که پیشرفت کند، نگذارد که در زمینه‌های گوناگون الگو بشود.^۱ و درجایی دیگر علت عقب‌نشینی تمدن غربی را در نداشتن استحکام می‌بینند.^۲ عدم تکیه بر سرمایه‌های فکری در ساخت درونی ما را از دست یازیدن به نتایج مطلوب بازداشته و رسیدن به آینده روشن و بصیرت بخش را دیر و افق زمانی را دورتر می‌کند و موجب عقب‌نشینی در مقابل کشورهای رقیب و متخاصم می‌گردد.

هدف اصلی پژوهش: بررسی تأثیر سرمایه‌های فکری دفاعی بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) می‌باشد.

سؤالات پژوهش: در این راستا یک سؤال اصلی و سه سؤال فرعی مطرح می‌شود؛ (آیا سرمایه‌های فکری دفاعی بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأثیر دارد؟ آیا سرمایه‌های انسانی بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأثیر دارد؟ آیا سرمایه‌های ساختاری بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأثیر دارد؟ آیا سرمایه‌های ارتباطی بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران با تکیه بر بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) تأثیر دارد؟

مبانی نظری

الف - پیشینه شناسی:

در بررسی ادبیات تحقیق، پیشینه‌ای در حوزه تأثیر سرمایه فکری دفاعی بر استحکام ساخت درونی وجود نداشت یا منتشر نگردیده بود، در برخی منابع به صورت غیرمستقیم و در ارتباط با بخشی از مؤلفه‌ها مطالبی مطرح شده بود که به تحقیقات انجام شده در این حوزه اشاره می‌گردد:

کشتکار و حاتمی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان الگوی مفهومی مشارکت سازمان یافته مردمی برای تحقق استحکام ساخت درونی قدرت نظام به بررسی اجمالی ساخت درونی قدرت ملی پرداخته‌اند. این تحقیق بر اساس هدف، کاربردی توسعه‌ای و به لحاظ روش، پیمایشی و توصیفی

۱ بیانات در دیدار رئیس‌جمهور و اعضای هیأت دولت ۹۲/۶/۶

۲ بیانات در دیدار فرماندهان سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در تاریخ ۹۲/۶/۲۶

است. یافته‌ها، نشان می‌دهد اگر مشارکت با سه ویژگی برجسته «سهیم شدن مردم در قدرت (ساخت، استقرار و اعمال)»، «امکان نظارت مردم بر سرنوشت خویش» و «بازگشودن فرصت‌های پیشرفت به روی مردم» باشد، می‌تواند موجب اعتلای مسئولیت‌پذیری، اعتماد، تعهد و نهایتاً تاب‌آوری مردم به‌عنوان ارکان اصلی جامعه شود. در این صورت چنین مردمی می‌توانند جامعه‌ای مولد، منسجم، عقلایی و یادگیرنده را بسازند.

صفری (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان بررسی تأثیر تربیت اسلامی بر استحکام ساخت درونی قدرت با روش توصیفی-تحلیلی به موشکافی مفاهیم هر دو حوزه (استحکام ساخت قدرت و تربیت) به رابطه متقابل این مفاهیم اشاره می‌کند. در واقع سؤال یا مسئله اصلی بررسی ارتباط میان تربیت انسانی و استحکام ساخت درونی قدرت است. نگارندگان از دو منظر به مسئله ساختار قدرت می‌پردازند: یکی حوزه ساختار - کارگزار و دیگری نیز مسئله مشروعیت. در انتها نشان داده می‌شود که با ورود از هر دو منظر، تربیت نیروی انسانی نخبه و کارآمد، عاملی اصیل و اساسی در استحکام ساخت درونی قدرت در جمهوری اسلامی است.

جعفری و همکاران (۱۳۹۵) با جمع‌بندی مجموعه مقالات سرمایه‌های فکری، معنوی و انسانی در اندیشه دفاعی امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) در بخش پنجم کتاب درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) ضمن مروری بر ادبیات سرمایه فکری، نتیجه می‌گیرند که عدم موفقیت دشمن در جنگ تحمیلی به علت کمبود شناخت عوامل نامحسوس یعنی «سرمایه‌های فکری، معنوی و سرمایه انسانی» رزمندگان ایرانی بوده است که توانست موازنه قدرت را به نفع رزمندگان ما تغییر دهد.

بنتیس و همکاران (۲۰۰۲) در پژوهشی به بررسی رابطه بین سرمایه فکری و عملکرد تجاری شرکت‌ها در صنایع خدماتی و غیر خدماتی در کشور مالزی پرداخته‌اند. نتایج پژوهش آنان حاکی از آن است که بین اجزای سرمایه فکری روابط متقابلی وجود داشته است و سرمایه فکری بر روی عملکرد تجاری دارای اثر نسبتاً متوسطی در حدود ۲۵ الی ۳۰ درصد داشته است.

بیراسنوا و رانگکار^۱ (۲۰۰۸) در پژوهشی با عنوان ارائه مدل مفهومی ایجاد سرمایه انسانی به این نتیجه دست یافتند که تلاش سازمان برای خلق، کاربرد و تسهیم دانش از راه ارتقای سطح دانش و

توانمندی کارکنان و تقویت مهارت‌های خلاقانه و نوآورانه، سرمایه انسانی کارکنان را توسعه می‌دهد.

ای. چنگ هنگ^۱ (۲۰۰۹) طی مطالعه تجربی در رابطه بین سرمایه فکری و خلق دانش نشان داد تمام ابعاد سرمایه فکری با تولید دانش مبتنی بر یادگیری سازمانی مرتبط است و رابطه مثبتی دارد. جمع‌بندی پیشینه تحقیق: در پیشینه تحقیق دو گروه از مطالعات وجود دارند تعدادی از محققین در جستجوی مدل سرمایه فکری و اجزا اصلی آن بوده‌اند و تعدادی نیز در گذار از پارادایم حسابداری سنتی به حسابداری صنعتی سعی در نحوه اندازه‌گیری سرمایه‌های فکری داشته‌اند. در گروه اول، مدل‌های سرمایه‌های فکری حداقل شامل: دانش و تجربه قرار گرفته شده در افراد هم به‌طور رسمی و هم به‌طور غیررسمی، سیستم‌ها و فرآیندهای سازمانی، فناوری و نوآوری و همچنین روابط تجاری از قبیل روابط با مشتریان، عرضه‌کنندگان و شرکای راهبردی هستند. به نظر می‌رسد که بیشتر مدل‌های سرمایه فکری سعی داشته‌اند که سه جزء را با یکسری ویژگی‌های مشترک برای سرمایه فکری در نظر بگیرند. در گروه دوم تمامی مدل‌های گزارش دهی که اخیراً ایجاد شده‌اند در یک نکته اشتراک داشته‌اند و آن این است که همگی آن‌ها سعی داشته‌اند تا تصویری از دارایی‌ها و منابع سرمایه فکری را نمایش بدهند که می‌توانند و یا دارای توانایی ایجاد و خلق ارزش هستند؛ به نظر آنان پارادایم حسابداری سنتی فقط به معاملات انجام‌شده در گذشته توجه می‌کند ولی با ورود به اقتصاددانشی، این پارادایم دیگر دارای کارایی لازم نیست و پارادایم حسابداری جدیدی در حال مطرح شدن است و به نظر این گروه از محققین رویکردهای اندازه‌گیری سرمایه فکری حقایق نرمی مانند کیفیت‌ها را در برمی‌گیرند درحالی‌که معیارهای حسابداری حقایق سختی مانند کمیت‌ها را اندازه‌گیری می‌کند، رویکردهای سرمایه فکری تمایل به آینده دارند (آینده‌نگر) درحالی‌که رویه‌های حسابداری سنتی در مقابل، گذشته‌نگر هستند. در این تحقیق از سه جزء اصلی سرمایه فکری که در اکثر تحقیقات بر آن تأکید شده بهره گرفته شده و از سویی دیگر با تکیه بر دیدگاه مقام معظم رهبری^(مدظله‌العالی) که در خصوص سرمایه فکری دارند بحث سرمایه فکری را از حوزه سازمان به سطح کلان کشور تسری داده و در این تحقیق از آن با عنوان سرمایه فکری دفاعی بحث و تأثیر آن در یک موضوع فرا سازمانی که استحکام ساخت

1 Yi-Chun-Hang

2 Transaction

درونی نظام می‌باشد مورد بررسی قرار می‌گیرد که از دو منظر ارتقاء موضوع سرمایه فکری از سطح سازمان به جامعه و تأثیر آن بر یک موضوع فرا سازمانی حائز نوآوری در تحقیق می‌شود.

– مفهوم شناسی

سرمایه فکری: سرمایه فکری عبارت است از ارزش اقتصادی دودسته از دارایی‌های ناملموس هر سازمان؛ اول، سرمایه سازمانی (ساختاری)^۱ و دیگری سرمایه انسانی^۲ که شامل منابع انسانی درون سازمان (کارکنان سازمان) و منابع انسانی بیرون سازمان، یعنی مشتریان و تأمین‌کنندگان است (سازمان همکاری و توسعه اقتصادی^۳، ۲۰۰۰: ۳۲). بروکینگ^۴ معتقد است سرمایه فکری اصطلاحی برای ترکیب دارایی ناملموس بازار، دارایی فکری، دارایی انسانی و دارایی زیر ساختاری است که سازمان را برای انجام فعالیت‌هایش توانمند می‌سازند (بروکینگ، ۱۹۹۶: ۱۲). به‌زعم روس^۵ و همکارانش، سرمایه فکری عبارت از جمع دانش اعضاء سازمان و کاربرد دانش آن‌ها است (روس و همکاران، ۱۹۹۷: ۴۱۳). به‌طور کلی، در تعاریف سرمایه فکری نوعی هم‌گرایی بر روی سه سازه اصلی آن یعنی سرمایه انسانی، ساختاری و مشتری مشاهده می‌شود.

(الف) سرمایه انسانی: سرمایه انسانی نشان‌دهنده موجودی دانش افراد یک سازمان است. بتیس بر این باور است که سرمایه انسانی به‌مثابه یک منبع نوآوری و نوسازی راهبردی، از اهمیت خاصی برخوردار است. روس و روس^۶ معتقدند کارکنان سرمایه فکری را از طریق شایستگی، نگرش و چالاکی فکری‌شان ایجاد می‌کنند. به‌زعم آن‌ها شایستگی شامل مهارت‌ها و تحصیلات فرد می‌شود، نگرش دربرگیرنده جزء رفتاری کارکنان می‌شود و چالاکی فکری فرد را به تغییر رویه‌ها و تفکر در مورد راه‌حل‌های نوآورانه مسائل قادر می‌سازد. بروکینگ^۷ معتقد است که دارایی‌های انسانی یک سازمان، شامل مهارت‌ها، تخصص، توانایی حل مسئله و سبک‌های رهبری است (عالم تبریز، ۱۳۸۸: ۷۴). چن^۸ و همکاران نیز معتقدند سرمایه انسانی به‌عنوان مبنای سرمایه فکری

1 Organizational (Structural) Capital

2 Human Capital

3 OECD

4 Brooking

5 Roos

6 Ross & Ross

7 Broking

8 Chen

به عواملی نظیر دانش، مهارت، قابلیت و طرز تلقی کارکنان اشاره دارد (چن و همکاران، ۲۰۰۴: ۱۹۵)؛ که منتج به بهبود عملکرد و افزایش کارایی و اثربخشی می‌شود. این دانش و مهارت در ذهن افراد جای دارد، بدین معنا که ذهن آن‌ها حامل دانش و مهارت است. (خیرخواه، ۱۳۹۰: ۵۴)

(ب) سرمایه ساختاری: سرمایه ساختاری شامل همه ذخایر غیرانسانی دانش در سازمان می‌شود که دربرگیرنده پایگاه‌های داده، نمودارهای سازمانی، دستورالعمل‌های اجرایی فرایندها، راهبردها، برنامه‌های اجرایی و هر آنچه ارزش آن برای سازمان بالاتر از ارزش مادی‌اش است (روس^۱ و همکاران، ۱۹۹۷: ۱۵). سرمایه ساختاری، محیطی ایجاد می‌کند که دانش از طریق آن، خلق و آماده ورود به محیط می‌شود. سرمایه ساختاری یک سازمان باید نقشه و راهنمایی برای دارایی‌های سرمایه فکری ایجاد کند.

(ج) سرمایه ارتباطی: شامل دانش موجود در همه روابطی است که سازمان با مشتریان، رقبا، تأمین‌کنندگان، انجمن‌ها و یا دولت برقرار می‌کند (بنتیس^۲، ۱۹۹۹: ۴۳۷). سرمایه مشتری نشان‌دهنده توانایی بالقوه یک سازمان به خاطر عوامل نامشهود بیرونی‌اش است (اسکایرمی^۳، ۲۰۰۳: ۳۳). اگرچه اصطلاح سرمایه مشتری در ابتدا توسط هیوبرت ساینٹ انج^۴ مطرح شد، تعاریف جدید مفهوم آن را به سرمایه رابطه‌ای توسعه داده‌اند که شامل دانش موجود در همه روابطی است که سازمان با مشتریان، رقبا، تأمین‌کنندگان، انجمن‌های تجاری یا دولت برقرار می‌کند (بنتیس، ۱۹۹۹: ۴۳۸) به‌طورکلی سرمایه رابطه‌ای، شامل همه روابطی است که بین سازمان با هر فرد یا سازمان دیگری وجود دارد.

– چارچوب نظری:

استحکام ساخت درونی: ساخت درونی قدرت متشکل از اجزا و واحدهای به‌هم‌پیوسته‌ای است که برآیند افزایش توان هر یک از این واحدها می‌تواند منجر به تقویت مقوله «اقتدار ملی» در یک کشور گردد. اجزای ساخت درونی قدرت هم در حوزه‌های نرم‌افزاری و هم در حوزه‌های سخت‌افزاری با تکیه بر ظرفیت‌های بومی و توانمندی‌های داخلی قابل تعریف هستند. این رویکرد

1 Roos
2 Bontis
3 Skyrme
4 Hubert Saint-Onge

به مقوله اقتدار ملی در برابر نظریات «وابستگی» و «وابستگی متقابل» قرار دارد و اگرچه به‌ظاهر تابعی از درون‌گرایی است اما در پی ایجاد موازنه برای تعاملات راهبردی است.

الف- قدرت و انواع آن: اندیشمندان تعاریف مختلفی برای قدرت ارائه داده‌اند. به عقیده‌ی هابز^۱، قدرت آدمی عبارت از وسایلی است که برای دستیابی به امر مطلوبی در آینده در اختیار دارد (منوچهری، ۱۳۷۶، ۳۲). جان لاک^۲ قدرت سیاسی را به‌عنوان حق اعمال قدرت در جهت منافع عامه می‌داند (هیندس^۳، ۱۳۸۰: ۵۵). وبر^۴ قدرت را «امکان تحمیل اراده‌ی خود بر رفتار دیگران» می‌بیند (راش^۵، ۱۳۷۷: ۵۸). قدرت را توانایی یک بازیگر در استفاده از منابع و امکانات برای تأثیرگذاری بر رویدادهای ملی و بین‌المللی می‌دانند از همین رو برخی قدرت را کلیدی‌ترین مؤلفه تعیین‌کننده مناسبات و جایگاه کشورها در عرصه روابط بین‌الملل می‌نامند. (انعامی علمداری، ۱۳۸۷: ۲۹)

در این امتداد قدرت را می‌توان از منظرهای گوناگون تحلیل کرد و بسته به نوع نگاه و سطح تحلیل، مورد واکاوی قرارداد. از یک‌سو قدرت را به دو نوع مادی و معنوی تقسیم می‌کنند. از منظری دیگر، منابع قدرت را اکتسابی و غیر اکتسابی می‌دانند. در رویکردی دیگر، منابع قدرت را می‌توان به دو گروه منابع سخت و منابع نرم تقسیم کرد (ساروی، ۱۳۹۰، ۶۳) از منظری دیگر نیز قدرت را می‌توان در دو نوع درون‌زا و برون‌زا دانست. قدرت درون‌زا مجموعه‌ی منابع مولد قدرت و اقتدار است که با ساخت درونی نظام مرتبط بوده و اجزای آن را مؤلفه‌های بومی و درونی یک ملت و کشور تشکیل می‌دهند و خود نظام توان مدیریت کلان و خرد آن منابع را در اختیار دارد؛ همچون اعتقادات، دانش، ثروت ملی و بومی، منابع طبیعی قابل بهره‌برداری داخلی، نیروهای نظامی متعهد و دارای اعتماد به نفس و ... (خوش‌چهره، ۱۳۹۱: ۳).

ب- بازخوانی استحکام درونی در فرمایشات امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی): اقتدار درون‌زا بر مبنای ساخت داخلی کشورها و بر مبنای ظرفیت‌های بومی یک کشور شکل می‌گیرد. این موضوع از کلیدواژه‌هایی است که در سال‌های اخیر بارها توسط مقام معظم رهبری برای برون‌رفت از مشکلات و حضور قدرتمند در صحنه بین‌الملل مطرح شده است که مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) که بر اساس تحلیل محتوا احصاء شده در جدول (۱) آورده شده است.

- 1 Hobz
- 2 John Lock
- 3 Hindes
- 4 Weber
- 5 Racsh

جدول ۱: مؤلفه‌های تأثیرگذار بر ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران از نگاه مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) بر

اساس تحلیل محتوا

منبع	مقوله‌ها	خلاصه بیانات (مضامین)	ردیف
بیانات در محفل انس با قرآن ^۱	قدرت بخشی برای حرکت به سمت مطلوب‌ها	استحکام درونی آن چیزی است که جوامع را در راه‌های مطلوب خودشان و به سوی مطلوب‌های خودشان قادر می‌سازد و قدرت برخورد با چالش‌ها به جوامع می‌دهد	۱
بیانات در دیدار هفتمین همایش ملی نخبگان جوان ^۲	استعدادهای درونی لازمه استحکام درونی	پیشرفت آن وقتی است که «درون‌زا» باشد، آن وقتی است که متکی به استعداد درونی یک ملت باشد. وزن و اعتبار کشورها و دولت‌ها و ملت‌ها هم وابسته‌ی به همین درون‌زایی است	۲
بیانات در دیدار مردم آذربایجان ^۳	ساخت درونی کشور با دشمن	علاج مقابله‌ی با این دشمنی هم فقط یک چیز است و آن، تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن هر چه بیشتر ساخت درونی کشور است	۳
بیانات در دیدار مسئولان نظام ^۴	عزم راسخ	عناصر این استحکام، برخی عناصر همیشگی است، برخی هم عناصر فصلی است. آنچه جزو عناصر همیشگی است، عزم راسخ است	۴
بیانات در محفل انس با قرآن ^۵	اتحاد ملی، عزت ملی، توجه به آرمان‌های نظام جمهوری اسلامی ایران، انس با قرآن	آنچه برای نظام جمهوری اسلامی حائز اهمیت است، استحکام ساخت درونی است، استحکام درونی ملت ایران است؛ اتحاد ملی، توجه به آرمان‌های والای نظام جمهوری اسلامی، توجه به عزت ملی، نظام اسلامی و جامعه‌ی اسلامی با انس روزافزون با قرآن استحکام درونی پیدا می‌کند.	۵

۱ بیانات در محفل انس با قرآن، ۱۳۹۳/۴/۰۸

۲ بیانات در دیدار شرکت‌کنندگان در هفتمین همایش ملی نخبگان جوان، ۱۳۹۲/۷/۱۷

۳ بیانات در دیدار مردم آذربایجان، ۱۳۹۲/۱۱/۲۸

۴ بیانات در دیدار مسئولان نظام، ۹۲/۴/۳۰

۵ بیانات در محفل انس با قرآن مورخه، ۹۳/۴/۸

منبع	مقوله‌ها	خلاصه بیانات (مضامین)	ردیف
بیانات در دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش با فرمانده کل قوا ^۱	یادگیری مهارت‌های متنوع، توانایی علمی، عزم و اراده جدی، تدین	"... توصیه مهم من هم به نیروی دریایی ارتش و سپاه این است که در انجام مأموریت‌ها، جدیت و اهتمام مضاعف داشته باشید. ساخت درونی خود را از لحاظ افزایش مهارت‌های گوناگون، توانایی علمی، عزم و اراده جدی و تدین مستحکم کنید."	۶
بیانات در دیدار نخبگان جوان کشور ^۲	نوآوری، توجه به استعداد درونی، فن آوری، توجه به نخبگان	پیشرفت علمی باید درون‌زا و متکی به استعدادهای درونی باشد زیرا حرکت، جهش و رشد علمی از درون، زمینه‌ساز، اعتبار، ارزش و ابهت کشور و ملت است.	۷
بیانات در دیدار کارگزاران حج	ایمان راسخ، عمل درست مسئولین، همراهی مردم و مسئولین، توکل و حرکت و عمل و عقلانیت	ساخت اقتدار درونی ملت که در درجه‌ی اول با ایمان صحیح و راسخ و با اتحاد آحاد مردم و با عمل درست مسئولین کشور و با همراهی مسئولان و آحاد مردم و با توکل به خدای متعال انجام خواهد گرفت؛ یعنی به کار گرفتن عقل و معنویت و توکل و حرکت و عمل؛ بلاشک در اوضاع منطقه هم اثر می‌گذارد.	۸
بیانات در دیدار مردم آذربایجان ^۳	اقتدار ملی و توان داخلی	علاج مقابله‌ی با این دشمنی هم فقط یک چیز است و آن، تکیه به اقتدار ملی و به توان داخلی ملی و مستحکم کردن هرچه بیشتر ساخت درونی کشور [است]. هرچه در این زمینه ما کار نکنیم، کم است	۹

ج- مدل مفهومی تحقیق: در این پژوهش بر آنیم تا رابطه سرمایه فکری دفاعی را که مؤلفه‌های آن بر اساس مدل بنتیس شامل سرمایه انسانی، ساختاری و رابطه‌ای هست با استحکام ساخت درونی مورد بررسی قرار دهیم. در مدل تحقیق روابط اشاره‌شده در چارچوب نظری که بین متغیرهای تحقیق برقرار شده ارائه می‌گردد.

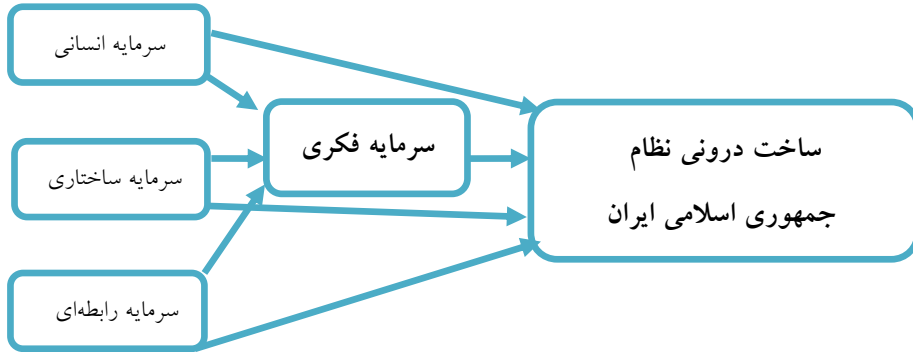
۱ بیانات در دیدار فرماندهان نیروی دریایی ارتش با فرمانده کل قوا، ۹۰/۹/۷

۲ بیانات در دیدار نخبگان جوان کشور ۱۳۸۸/۱۱/۲۸

۳ بیانات در دیدار مردم آذربایجان، ۱۳۹۲/۱۱/۲۸

$$P=0/5 \quad q=0/5 \quad \alpha=0/05 \quad 1-\alpha/2=0/975$$

$$z_{1-\alpha/2} = z_{0/975}=1/96 \quad N = \text{حجم جامعه} \quad \varepsilon = 0/05$$

شکل ۱: مدل مفهومی تحقیق

روش‌شناسی

روش تحقیق مجموعه‌ای از قواعد، ابزار و راه‌های معتبر (قابل اطمینان) و نظام‌یافته برای بررسی واقعیت‌ها، کشف مجهولات و دستیابی به راه‌حل مشکلات است (خاکی، ۱۳۹۱: ۲۹). تحقیق حاضر از نظر هدف، توصیفی و از نظر نوع استفاده، کاربردی و از بعد زمانی، تحقیقی مقطعی و از نظر نوع داده‌ها، تحقیقی کمی است. برای تجزیه و تحلیل از مدل معادلات ساختاری و به‌طور خاص تحلیل مسیر و آزمون همبستگی پیرسون استفاده گردید. با توجه به دانش‌پایه بودن و تعدد تخصص در ارتش جمهوری اسلامی ایران و نقش راهبردی و بهره‌گیری از دانش و علوم متنوع در دانشگاه‌های آجا و در دسترس بودن آن برای محققین جامعه تحقیق را اساتید دانشگاه‌های افسری آجا تشکیل می‌دهند. تعداد کل اعضای جامعه آماری ۳۷۰ نفر می‌باشند. جهت محاسبه حجم نمونه آماری از فرمول نمونه‌گیری از جوامع محدود کوکران استفاده گردیده که فرمول مذکور به‌صورت زیر می‌باشد:

$$n = \frac{N Z^2_{1-\alpha/2} Pq}{N\varepsilon^2 + Z^2_{1-\alpha/2} Pq}$$

از آنجا که مقدار p در دسترس نیست آن را مساوی $0/5$ در نظر می‌گیریم. در سطح اطمینان $0/95$ ($\alpha=0/05$) و $N=370$ نفر که شامل تعداد کل جامعه آماری هستند و $K=0/05$ ، حجم نمونه کارکنان که جامعه محدود تلقی می‌شود به صورت زیر تعیین می‌شود:

$$n = \frac{370 \times 1.96^2 (0.5)(0.5)}{(370)(0.05)^2 + (1.96)^2 (0.5)(0.5)} = 173$$

با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده از طریق فرمول فوق از بین 370 نفر 173 به عنوان نمونه انتخاب و پرسشنامه بین آن‌ها توزیع شد. برای سرمایه فکری از پرسشنامه بتیس استفاده گردیده است، روایی این پرسشنامه توسط متخصصین مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ برابر با $0/93$ می‌باشد. پرسشنامه استحکام ساخت درونی محقق ساخته بوده که روایی آن توسط متخصصین مورد تأیید قرار گرفته و پایایی آن نیز با آلفای کرونباخ محاسبه و برابر با $0/82$ بود. با بررسی پایایی کل سؤالات مربوط به مؤلفه‌ها، آلفای کرونباخ برابر با $0/81$ به دست آمد.

تعاریف عملیاتی متغیرها

سرمایه فکری: که در این تحقیق بر اساس شاخص سرمایه انسانی، ساختاری و رابطه‌ای اندازه‌گیری شده است.

ساخت درونی قدرت: متشکل از اجزا و واحدهای به هم پیوسته‌ای است که برآیند افزایش توان هر یک از این واحدها می‌تواند منجر به تقویت مقوله «اقتدار ملی» در یک کشور گردد عرصه‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و نظامی این واحدها را شکل می‌دهند.

قدرت: بر دو نوع درون‌زا و برون‌زا تقسیم می‌شود. منظور از قدرت درون‌زا مجموعه‌ی منابع مولد قدرت و اقتدار همچون اعتقادات، دانش، ثروت ملی و بومی، منابع طبیعی قابل بهره‌برداری داخلی، نیروهای نظامی متعهد و دارای اعتماد به نفس است.

جدول ۲: آلفای کرونباخ

آلفای کرونباخ	تعداد سؤالات سرمایه فکری
۰/۹۳۳	۳۵
آلفای کرونباخ	تعداد سؤالات استحکام ساخت درونی
۰/۸۲۴	۱۷
آلفای کرونباخ	تعداد کل سؤالات

۰/۸۸۱	۵۲
-------	----

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

الف - تجزیه و تحلیل داده‌های جمعیت شناختی

از منظر جمعیت شناختی همه پاسخ دهندگان مرد بودند که از نظر مرتبه علمی، ۷۵٫۵ درصد مربی، ۲۲ درصد استادیار، ۲ درصد دانشیار و ۰٫۵ درصد استاد بودند.

جدول ۳: ویژگی‌های جمعیت شناختی

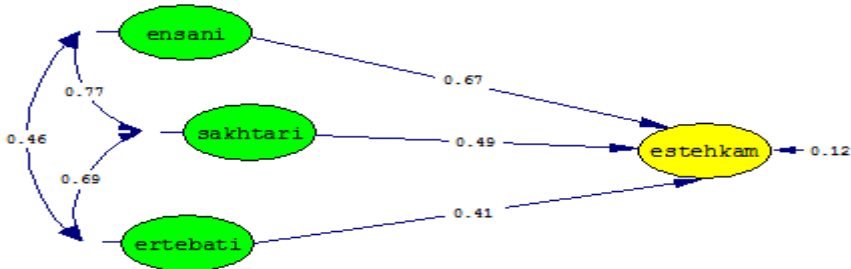
تخصصیات	تعداد حجم نمونه	سابقه خدمت
مربی	۱۳۲	۱۰ تا ۱۵ سال
استادیار	۳۸	۱۶ تا ۲۰ سال
دانشیار	۴	۲۱ تا ۲۵ سال
استاد	۱	۲۶ به بالا
تعداد کل	۱۷۳	تعداد کل

ب - تجزیه و تحلیل سایر داده‌ها و یافته‌های تحقیق

۱. **تحلیل مسیر:** در بخش آمار استنباطی یکی از قوی‌ترین و مناسب‌ترین روش‌های تجزیه و تحلیل در تحقیقات علوم رفتاری تجزیه و تحلیل چند متغیره است، زیرا ماهیت این موضوعات چند متغیره بوده و نمی‌توان آن‌ها را با شیوه دو متغیری (که هر بار تنها یک متغیر مستقل با یک متغیر وابسته در نظر گرفته می‌شود) حل نمود، از این رو در این تحقیق برای تأیید یا رد فرضیات از مدل معادلات ساختاری و به‌طور خاص تحلیل مسیر استفاده شده است. تحلیل مسیر (مدل ساختاری) تکنیکی است که روابط بین متغیرهای تحقیق (مستقل، میانجی و وابسته) را به‌صورت هم‌زمان نشان می‌دهد. هدف از تحلیل مسیر شناسایی علیت (تأثیر) بین متغیرهای مدل مفهومی تحقیق است که در ادامه ارائه می‌شوند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه همبستگی به‌صورت زیر هست:

بین سرمایه انسانی و استحکام ساخت درونی رابطه مستقیم (۰/۶۷) و معنی‌دار وجود دارد.
 بین سرمایه ساختاری و استحکام ساخت درونی رابطه مستقیم (۰/۴۹) و معنی‌دار وجود دارد.

بین سرمایه رابطه‌ای و استحکام ساخت درونی رابطه مستقیم (0/41) و معنی دار وجود دارد. با توجه به تأیید فرضیات فرعی فوق می‌توان نتیجه گرفت که بین سرمایه فکری دفاعی و استحکام ساخت درونی نظام رابطه معنادار وجود دارد؛ بنابراین فرضیه اصلی تحقیق نیز تأیید می‌شود.

شکل ۲: تحلیل مسیر روابط بین متغیرهای تحقیق

۲. **آزمون همبستگی پیرسون:** برای بررسی میزان ارتباط بین مؤلفه‌های یک تحقیق، اغلب از آزمون همبستگی استفاده می‌شود. آزمون همبستگی معمولاً بر اساس یکی از آماره‌های اسپیرمن یا پیرسون انجام می‌پذیرد. با توجه به کثرت تعداد افراد نمونه، توزیع داده‌های جمع‌آوری شده، به سمت توزیع نرمال میل می‌کند؛ بنابراین با توجه به نرمال بودن داده‌ها، از آماره پیرسون برای ارزیابی میزان همبستگی بین مؤلفه‌ها استفاده می‌شود.

جدول ۴: همبستگی پیرسون

فرضیه‌های فرعی		سرمایه ساختاری	سرمایه انسانی	سرمایه ارتباطی	استحکام درونی
سرمایه ساختاری	همبستگی پیرسون	۱	۰/۲۹۳	۰/۳۲۲	۰/۴۹۴
	معنی داری		۰/۰۴۷	۰/۰۴۱	۰/۰۰۹
سرمایه انسانی	همبستگی پیرسون	۰/۲۹۳	۱	۰/۳۰۸	۰/۶۷۳
	معنی داری	۰/۰۴۷		۰/۰۳۴	۰/۰۰۱
سرمایه ارتباطی	همبستگی پیرسون	۰/۳۲۲	۰/۳۰۸	۱	۰/۴۱۶
	معنی داری	۰/۰۴۱	۰/۰۳۴		۰/۰۱۱
استحکام درونی	همبستگی پیرسون	۰/۴۹۴	۰/۶۷۳	۰/۴۱۶	۱
	معنی داری	۰/۰۰۹	۰/۰۰۱	۰/۰۱۱	
	تعداد	۱۷۳	۱۷۳	۱۷۳	۱۷۳

جدول همبستگی فوق، نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل ارتباط مثبتی با متغیر پاسخ دارند. بنا بر جدول فوق، همبستگی بین متغیر سرمایه ساختاری و استحکام درونی نظام به میزان ۰/۴۹۴ است.

با توجه به این مقدار همبستگی و بر اساس میزان معنی داری آزمون همبستگی (۰/۰۰۹) که کمتر از سطح آزمون (۰/۰۵) است، فرض صفر آزمون رد شده و فرض مقابل پذیرفته می شود. در نتیجه بین سرمایه ساختاری و استحکام درونی نظام همبستگی مثبت وجود دارد.

همچنین همبستگی بین متغیر سرمایه انسانی و استحکام درونی نظام به میزان ۰/۶۷۳ است. با توجه به این مقدار همبستگی و بر اساس میزان معنی داری آزمون همبستگی (۰/۰۰۱) که کمتر از سطح آزمون (۰/۰۵) است، فرض صفر آزمون رد شده و فرض مقابل پذیرفته می شود. در نتیجه بین سرمایه انسانی و استحکام درونی نظام همبستگی مثبت وجود دارد.

همبستگی بین متغیر سرمایه ارتباطی و استحکام درونی نظام به میزان ۰/۴۱۶ است. با توجه به این مقدار همبستگی و بر اساس میزان معنی داری آزمون همبستگی (۰/۰۱۱) که کمتر از سطح آزمون (۰/۰۵) است، فرض صفر آزمون رد شده و فرض مقابل پذیرفته می شود. در نتیجه بین سرمایه ارتباطی و استحکام درونی نظام همبستگی مثبت وجود دارد. همچنین بر اساس مقادیر همبستگی جدول فوق می توان نتیجه گرفت که در میان متغیرهای مستقل اشاره شده، متغیر سرمایه انسانی ارتباط بیشتری با استحکام درونی نظام دارد. پس از آن نیز متغیرهای سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی دارای همبستگی با متغیر استحکام درونی نظام می باشند.

جدول ۵: جدول همبستگی

فرضیه اصلی		سرمایه فکری	استحکام ساخت درونی
سرمایه فکری	همبستگی پیرسون	۱	۰/۵۰۱
	معنی داری		۰/۰۰۴
استحکام ساخت درونی	همبستگی پیرسون	۰/۵۰۱	۱
	معنی داری	۰/۰۰۴	

جدول بالا آزمون همبستگی را برای فرض اصلی تحقیق به کار می برد. از آنجایی که میزان همبستگی برابر ۰/۵۰۱ و مقدار معناداری برابر ۰/۰۰۴ بوده است؛ بنابراین، با توجه به ارتباط قابل توجه مؤلفه های سرمایه فکری دفاعی با متغیر استحکام درونی نظام می توان به وجود ارتباط مثبت بین این دو متغیر پی برد. نتایج یافته های فرضیات نشان داد که بین سرمایه فکری و همه مؤلفه های آن با استحکام ساخت درونی همبستگی مثبت و معنی داری وجود دارد و از بین مؤلفه های سرمایه های فکری دفاعی، رابطه بین سرمایه انسانی، با ساخت درونی نظام قوی ترین است و پس از آن نیز متغیرهای سرمایه ساختاری و سرمایه ارتباطی به ترتیب دارای همبستگی بیشتر

با متغیر استحکام درونی نظام می‌باشند که با استفاده بهینه و مؤثر از سرمایه فکری می‌توان استحکام ساخت درونی نظام تقویت نمود.

نتیجه‌گیری و پیشنهاد

الف- نتیجه‌گیری:

افزایش اقتدار درون‌زای نظام تابعی است از افزایش ظرفیت بهره‌مندی از منابع و اجزای اکتسابی قدرت، اقتدار، کاهش و رفع موانع آن و شکوفاسازی ظرفیت‌های برآمده از منابع اقتدار غیر اکتسابی. بدیهی است هرچه نظام نسبت به آنچه در این فهرست و موارد دیگری که می‌توان بر آن افزود، بی‌مهری و کم‌توجهی روا دارد، بیشتر خود را در معرض کاهش اقتدار داخلی و بین‌المللی قرار داده است. در اقتصاد دانش‌محور، از سرمایه فکری به‌منظور ایجاد ارزش برای دولت و ملت استفاده می‌شود و در دنیای پیچیده امروزی، شاهد رشد اهمیت سرمایه‌های فکری دفاعی، به‌عنوان یک ابزار مؤثر برای افزایش رقابت بین کشورها هستیم. طبق نتایج حاصل از یافته‌های مدل معادله ساختاری ارائه‌شده در این پژوهش، تأثیرگذاری سرمایه‌های فکری دفاعی و مؤلفه‌های آن بر استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران مورد تأیید قرار گرفت. درواقع می‌توان تبیین نمود که بهبود کیفیت مؤلفه‌های سرمایه‌های فکری دفاعی؛ ساخت درونی نظام را تقویت می‌کند. آغاز موج چهارم تمدن بشری ایران اسلامی را در مقابل انتخابی مهم و سرنوشت‌ساز قرار خواهد داد تا با استفاده از سرمایه‌های فکری موجود کشور زمینه‌ساز خلاقیت و نوآوری و بهره‌مندی از فناوری‌های نوین و دانش‌پایه بومی برای اثرگذاری بر محیط زندگی ایرانیان باشیم و ساخت درونی نظام را به سطح مناسب و مطلوب مطابق با اسناد بالادستی و منویات مقام عظمای ولایت امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی) برسانیم.

سرمایه انسانی نشان‌دهنده موجودی دانش آحاد یک جامعه است؛ این دانش و مهارت در ذهن افراد جای دارد، بدین معنا که ذهن آن‌ها حامل دانش و مهارت است. اگر افراد متفکر توسط جوامع به نحو مطلوب به کار گرفته نشوند، دانش و مهارت موجود در مغز آن‌ها نمی‌تواند فعال شود و تأثیرگذاری لازم را نخواهد داشت و در شقی بدتر از طریق کشورهای رقیب جذب و فعال خواهند شد لذا این مؤلفه به علت بیشترین تأثیرگذاری بر استحکام ساخت درونی نظام بر اساس نتایج تحقیق به‌مثابه یک منبع نوآوری و نوسازی راهبردی برای پیشرفت و تعالی و استحکام آن

است. شناسایی و به‌کارگیری تخصصی نخبگان، آموزش و توسعه مداوم کارکنان، آموزش و بالندگی مدیران در نیروهای مسلح موجب استفاده بهینه از سرمایه‌های انسانی خواهد شد. سرمایه ساختاری در برگیرنده پایگاه‌های داده و سیستم اطلاعاتی، فرایند عملیاتی و دستورالعمل‌های اجرایی، فرایندها، راهبردها، فرهنگ و هر آنچه ارزش آن برای ما بالاتر از ارزش مادی‌اش است؛ مدیریت تغییر و نوآوری، انعطاف‌پذیری سامانه‌ها، پاسخگویی، سرعت، چابکی و بهبود ویژگی‌های فرایندها می‌تواند استحکام ساخت درونی نظام را افزایش دهد.

سرمایه ارتباطی شامل دانش موجود در همه روابطی است که سازمان یا کشور با محیط شامل مشتریان، رقبا، تأمین‌کنندگان، انجمن‌ها و یا دولت‌ها برقرار می‌کند؛ که سه‌گام برای برقراری روابط با محیط وجود دارد: درک محیط، همگام شدن با محیط و برقراری روابط با محیط. سرمایه ارتباطی از طریق افزایش وحدت و اتحاد مردم، همراهی مردم و مسئولین، اتحاد ملی، عزت ملی، توجه به آرمان‌های نظام، ایجاد و تقویت ارتباطات و تعاملات مستمر، شناسایی اولویت‌ها و توزیع اطلاعات می‌تواند باعث ارتقاء استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی ایران گردد.

ب- پیشنهادها:

۱. طرح‌ریزی راهبردی در حوزه سرمایه‌های فکری، استفاده از سرمایه فکری به‌عنوان یک منبع غیرقابل جایگزین و امکان بهره‌گیری از آن مثل معادن تجدید پذیر در جامعه انجام گردد.
۲. برنامه‌ریزی راهبردی و عملیاتی در حوزه سرمایه‌های فکری، بر مبنای طرح‌های راهبردی جهت اجرایی نمودن آن و توجه ویژه به آن به‌مثابه رکنی دفاعی برای کشور انجام پذیرد.
۳. بهره‌گیری از سرمایه انسانی به‌مثابه یک منبع نوآوری و نوسازی راهبردی؛ که این امر می‌تواند حرکت در مسیر آرمان‌های جامعه را تسهیل و باعث استحکام ساخت درونی نظام جمهوری اسلامی گردد.
۴. آموزش و بالندگی مدیران بایستی بر مبنای الگوهای شایستگی شامل دانش، مهارت، نگرش و ارزش‌های مطلوب، برنامه‌ریزی و اجرا گردد.
۵. تشکیل هسته دانایی؛ در این حوزه می‌تواند ما را در استفاده به‌هنگام و بهینه از سرمایه فکری در راستای استحکام ساخت درونی یاری رساند.
۶. ارتقاء سطح شایستگی افراد جامعه از طریق شناسایی نخبگان و به‌کارگیری مؤثر آنان خصوصاً در حوزه‌های دفاعی و دانش‌بنیان صورت گیرد.

۷. قدردانی و تکریم همیشگی از کسانی که موجب استحکام نظام شدند، به‌عمل آید (تکریم شهدا، جانبازان، نیروها و عناصر پاک‌باز بسیج، جهادگران و ... نمون‌های بارز آن می‌باشند).
۸. توسعه فرهنگ یادگیری و کار تیمی، مدیریت تغییر و نوآوری در درون سازمان‌های ن. م انجام گیرد.
۹. شناسایی آن دسته از فرایندهای کلیدی که دارای بیشترین ارزش برای ارتقاء ساخت درونی سازمان‌های دفاعی می‌باشند، مهندسی مجدد فرآیندهای مذکور باهدف بهبود ویژگی‌های فرآیندها (هزینه، زمان، کیفیت و...) به‌عمل آیند.
۱۰. از سیستم‌های اطلاعاتی که دستیابی به اطلاعات را ساده و ایمن سازد، استفاده شود.
۱۱. بسط و توسعه فرهنگ جهادی، انس با قرآن، توکل بر خدا، مجاهدت و فداکاری با الهام از بیانات مقام معظم رهبری (مدظله‌العالی) انجام پذیرد.
۱۲. ارتباطات و تعاملات مستمر، هم‌کارانه و علمی بین نیروهای مسلح به‌ویژه مؤسسات آموزش عالی آن با دانشگاه‌ها و مراکز علمی پژوهشی کشور و سایر کشورهای دوست و دارای منافع مشترک به‌منظور تبادل تجربیات، اعزام دانشجوی، تبادل استاد و طراحی برنامه‌های درسی بین‌المللی ایجاد و تقویت گردند.
۱۳. شناسایی اولویت‌های اقدام در برابر تهدیدات و ارتقاء توانمندی‌ها انجام شود.
۱۴. پویش، پایش و شناسایی اهداف آینده جهت درک درست از محیط و همگام شدن و برقراری روابط صحیح با محیط به‌عمل آید.
۱۵. تقویت مدیریت و روحیه جهادی و مشارکت تمامی بخش‌ها و مردم در فرآیند تصمیم‌سازی از طریق فعال نمودن هیئت‌های اندیشه‌ورز و مراکز تحقیقاتی انجام شود.
۱۶. شبکه توانا به‌عنوان حلقه رابط هسته دانا با افراد، سامانه‌ها و محیط در راستای پویایی، پویش و پایش و ارتقاء استحکام ساخت درونی قدرت نظام تشکیل گردد.

فهرست منابع

الف-منابع فارسی:

- افشردی، محمدحسین، مدنی، سید مصطفی (۱۳۸۸)، "ساختار نظام قدرت منطقه‌ای در خاورمیانه"، فصلنامه مدرس علوم انسانی، دوره ۱۳، شماره ۳، پاییز، صص ۱۴۲-۱۱۳
- انعامی علمداری، سهراب (۱۳۸۷). "نهی‌دات نرم الگوی تقابل استراتژیک ایالات متحده در برابر ایران"، گزارش جمهور، مرکز پژوهش و اسناد ریاست جمهوری فصلنامه تخصصی دولت اسلامی، شماره ۲۶.
- حافظ نیا، محمدرضا و همکاران (۱۳۸۵)، "طراحی مدل سنجش قدرت ملی کشورها"، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال دوم، شماره دوم، تابستان، صص ۷۳-۴۶
- حسن پور، داود. یزدانی، حمیدرضا. (۱۳۹۱)، "بررسی ارتباط بین ارزش افزوده سرمایه فکری و عملکرد مالی، اقتصادی و بازار سهام شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار ایران. بررسی‌های حسابداری و حسابرسی، دانشکده مدیریت. دانشگاه تهران، شماره ۴. دوره ۱۹. صص ۳۵-۱۵.
- حسامی، حسام؛ حقیقت طلب، مریم، (۱۳۹۳)، "شناسایی و رتبه‌بندی موانع جریان دانش بر اساس چرخه مدیریت دانش سازمان"، فصلنامه مدیریت صنعتی دانشکده علوم انسانی، دانشگاه آزاد واحد سنندج، سال نهم، صص ۲۵-۳
- جعفری، اصغر، متقی، ابراهیم، حسین‌خانی، نور اله، قربانی، سعید، لطفی مرز ناکی، رحمان (۱۳۹۵)، "درآمدی بر دفاع در اندیشه امام خامنه‌ای (مدظله‌العالی)"، انتشارات دفاع، تهران، چاپ اول
- خاکی، غلامرضا (۱۳۹۱)، "روش تحقیق در مدیریت"، انتشارات فوژان، تهران، چاپ اول
- خوش چهره، محمد، ظرفیت‌های درون‌زا؛ امتیاز اقتصاد ایران، پایگاه تحلیلی برهان.
- خیرخواه، هوشیار (۱۳۹۰)، "بررسی رابطه سرمایه اجتماعی و سرمایه فکری سازمان"، پایان‌نامه کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج.
- راش، مایکل (۱۳۷۷)، "جامعه و سیاست؛ مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی سیاسی"، ترجمه‌ی منوچهر صبوری، تهران: سمت.
- رحمانی، علی. عارف منش، زهره (۱۳۹۱). "اندازه‌گیری سرمایه فکری و رابطه آن با هزینه حقوق صاحبان سهام"، پژوهش‌های تجربی، حسابداری، سال دوم، شماره ۲، صص ۱۷-۱.
- ساروی، علی (۱۳۹۰)، "جنگ نرم و تهاجم فرهنگی"، پرسمان، شماره‌ی ۱۰۵، مهر.
- صفری، اشکان (۱۳۹۴)، "بررسی تأثیر تربیت اسلامی بر استحکام ساخت درونی قدرت"، دو فصلنامه مطالعات راهبردی تربیت اسلامی، سال اول، شماره اول، صص ۱۱۴-۱۰۱

- عالم تبریز، اکبر؛ حاجی بابایی، علی؛ رجیبی فرد، ایمان (۱۳۸۸)، "سرمایه فکری"، تهران، مرکز آموزش و تحقیقات صنعتی.
- علامه، سید محسن؛ شیخ ابو مسعودی، علی (۱۳۹۳)، "بررسی تأثیر سرمایه‌های فکری، با نقش میانجی مدیریت دانش و سرمایه فرهنگی بر عملکرد سازمان از منظر مدل BSC (مورد مطالعه: شرکت گاز استان اصفهان)"، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال هشتم، شماره ۲۴، صص ۷۳-۸۷
- کشتکار، مهران، حاتمی، حمیدرضا (۱۳۹۴)، "الگوی مفهومی مشارکت سازمان یافته مردمی برای تحقق استحکام ساخت درونی قدرت نظام"، فصلنامه مطالعات راهبردی بسیج، سال هجدهم، شماره ۶۹، صص ۶۷-۳۹
- منوچهری، عباس (۱۳۷۶)، "قدرت، مدرنیسم و پست مدرنیسم"، مجله‌ی اطلاعات اقتصادی-سیاسی (مؤسسه‌ی اطلاعات)، مهر و آبان.
- هیندس، باری (۱۳۸۰)، "گفتارهای قدرت از هابز تا فوکو، ترجمه‌ی مصطفی یونسی"، نشر و پژوهش شیراز.

ب- منابع انگلیسی:

- Bontis, N. Crossan, M. and Hulland, j (2002). "managing an organizational learning system by aligning stocks and flows". journal of management studies, Vol39.No4.
- Bontis, N. (1999) "Managing organizational knowledge by diagnosing intellectual capital: framing and advancing the state of the field", International Journal of technology Management, Vol. 18 No.5/6, pp.433-62.
- Brooking, A. (1996), "Intellectual capital", London: International Thompson Business Press: London
- Birasnav, M. and Rangnekar, S. (2008), "A conceptual model of human capital creation", in Chundawat, D.S. Saxena, K. and Bhadu, S.S. (Eds), Managing Global Competition: A Holistic Approach, Macmillan India, New Delhi, pp. 261-73.
- Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), (2000), "Final report: Measuring and Reporting Intellectual Capital: Experience, Issues, and Prospects", Paris: OECD.
- Chen, J. Zhu, Z. & Xie, H.Y. (2004). "Measuring intellectual capital: a new model and empirical study". Journal of Intellectual Capital, 5(1), 195-212.
- Hang, S. L (۲۰۰۷). valuing intellectual capital and firms performance: modifying value added intellectual coefficient (vaic) in Taiwan IT.
- Kanter, J. (1999), "Knowledge management practically speaking", Information System Management Journal, Vol. 16 No. 4, pp. 7- 15.

- Roos, G. & Roos, J. (1997), "Measuring your Company's Intellectual Performance", Long Range, Planning, Vol.30, No.3, pp.413-426.
- Skyrme, D. (2003), "knowledge management making sense of an oxymoron available in. <http://www.skyrme.com>
- Yi-Chun-Hang, (2009), "An Empirical Study on the Relationship between Intellectual Capital and Knowledge Creation ", Strategic Management Journal, 20, 637-653. Zack, M

پ- سایت

- مجموعه بیانات امام خامنه‌ای (مد ظله‌العالی) قابل دسترسی در سایت: www.khmenehei.ir